

Ebre

Els records de Joan Perucho: Gandesa, la flor del món

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

El que escrivia Perucho tot era poesia, harmonia, encants del passat llunyà, d'una joventut joiosa on records que ja no tornen i feia anys se'n van anar. Així ho rememora, entre la nostàlgia i la gratitud, estimant el municipi terraltí

Joan Perucho, en un article a l'Avui, del març del 1990, escrivia els elogis vers la Gandesa que va viure en arribar-hi com a jutge comarcal. I deia: «Estimo Gandesa [...] i recordo els amics difunts, perduts rere la cortina de l'oblit. Alcoverro, Sol, Ruiz, Figueres, Tàpies, Navarro, Lobo, Ramonet i tots els altres. A la caiguda de la tarda, sortíem a passejar vora els sembrats, amb les fumeres de les garrigues cremades al lluny. Vèiem els picots, les mallerengues, les puputs, els oriols contra les feixes. Picotejaven vertiginosament. Feien uns saltets i desapareixien. També vaig descobrir les virtuts de l'orenga, el te de roca, la sajolida, el poncem, els lletsons (em pensava que era menja exclusiva dels conills), l'herba gatera, el poniol. A l'estiu, abans de dinar, em banyava en els safareigs de les hortes, plens d'una aigua freda i clara, transparent, amb unes voreres de rajola de cup, pigallades de molsa. Venia el gos de l'agutzil a ensuamar-me les botes. Em mirava amb un ull tendre i trist».

El que escrivia Perucho, tot era poesia, harmonia, encants del passat llunyà, d'una joventut joiosa on records que ja no tornen i feia anys se'n van anar. Així ho rememora, entre la nostàlgia i la gratitud, estimant Gandesa, els seus amics, els dinars, els vins brisats forts i aspres i de color caoba, els vins joves i verges de garnatxes veremades que veia descarregar al Cellar Cooperatiu, i les misteles, que s'havien de beure amb prudència per no agafar una «meloepa».

Li cridava l'atenció la corrua de carros carregats de raïms fins dalt, quan les mules esbafegaven pel pes arrossegat un al darrere de l'altre per descarregar-los al celler. L'olor que desprenien els trulls dels raïms fermentant barrejat al dels animals que en descansar deixaven les femtes al mig del carrer i aviat la «cabassera» els recollia com a joia preuada per adobar el seu horter.

Recordava la clotxa que li oferia el taxista Ramonet, quan a mig camí d'Orta es paraven davall d'uns

pins i, abrigats pels murs d'una torre de pagès, feien la foguera, obrien el pa, hi posaven alls cuits a la brasa amb l'arengada, el tomàtec, les olives maurades, ben sucats d'oli per la molla... és un menjar exquisit per llepar-se els dits. Com a bon amant dels bons àpats, també explica les excel·lències de la sardina en suc, en un altre article: «A Gandesa [...] la sardina en suc que consisteix a fregir les arengades, reservant-ne l'oli i amb ell fer un sofregit de ceba (tallada llarga) i tomàtec. S'hi afegeix l'arengada amb un rajolí d'aigua. Una vegada fet un bull, ja pot servir-se».

Ja jubilat de la seva etapa de jutge, Perucho evocava moments de la joventut emmarcats dins la profunda imaginació. Els amics amb qui gaudia hores llargues xerrant de coses que preguntava, sempre inquiet, volent saber coses noves, curiositats, anècdotes, històries del passat i del present, sobre la guerra i el general Cabrera de la Guerra Civil.

Els paisatges l'entusiasmaven i els detalls senzills, que a la majoria

Joan Perucho durant el pregó de la Festa Major de Gandesa el 1983. FOTO: CEDIDA

Els paisatges l'entusiasmaven i els detalls senzills, que a la majoria els passaven per alt. Observava els diferents colors dels arbres de temporada; els ametllers en flor, l'olor del romaní florit...

els passaven per alt. Observava els diferents colors dels arbres de temporada; els ametllers en flor, l'olor del romaní florit cada festa de les marededeus, els canvis de fullatge i els diferents tons de les pampes de la vinya... Tot li semblava nou, descobert de la nit al matí.

Parlava del gos de l'agutzil amb la mateixa naturalitat que signava la sentència d'algun judici que Navarro i Maties, els seus auxiliars, i instructors del jutjat, però informants històrics del passat i del present gandesà, li havien redactat. O es banyava al safareig de l'hort i, com que el pagès ja n'estava informat i li pouava l'aigua de la sènia de bon matí, pujava neta i transparent però estava freda com el gel. La fredor li reviscolava la sang i mantenia el cos fresc durant el matí calorós de l'estiu. I al vespre, després del passeig, a casa del seu amic, el metge Antoni Galbán, organitzàvem sopars memorables acompanyats pel notari Julio Lacambra, pel farmacèutic Pablo Ruiz i algun cop per reconeguts escriptors com Nèstor

Luján o el crític d'art Palau Fabre. O anava a Calaceit menjant els fessols de l'amic Enric Alcalà, o a la Pobla, la sardina en suc.

Recordant el pregó de la Festa Major de Gandesa del 1983, escrivia: «Fou un dia expectant per a mi, ple d'emoció i de records. Deia coses fent referència a la història local [...] Varen lliurar-me una bonica placa d'argent amb les dades commemoratives. Les nenes ballaren a la plaça i feren ingènues figures coreogràfiques. Vaig sentir la corrandà tradicional esperada: Corbera la foradada, Gandesa la flor del món. Les costes de la Fontcaldà, per mi ben planes són... La placa, la tinc emmarcada a la paret del meu despatx. Ara penso que, com a final de festa, hauria estat adient una ballada de gegants i gegantes, movent-se airosament. La tenora i el tamborí haurien ressonat alegres vers els cims alterosos d'un dels més bells paratges de la terra».

En el seu parlament de pregóner va recordar els assetjaments del general Cabrera, l'any 1837 i 1838, que amb l'exèrcit de milers de carlins no pogueren entrar a Gandesa, quedant destruït el castell i gairebé totes les cases amb les 1.880 canonades que hi va dirigir. I escriu: «Aconseguien elevar una petita vila a l'altura de la noblesa i no hi ha qui la superi a la província perquè la ciutat de Tarragona és fidelíssima i exemplar, la ciutat de Gandesa és molt lleial, heroica i immortal. Una altra lloança és la que li adreça don Evaristo San Miguel en el seu discurs a les Corts del dia 15 de març del 1838: «Cómo un pueblo tan pequeño, apenas conocido en España, situada en un rincón de la Península, ha llegado a merecer tan glorioso renombre, que se ha hecho superior a todo el elogio y acreedor a todas estas distinciones que se proponen en el proyecto de ley que presentamos».

Així, Perucho enlairava la Gandesa que va arribar a estimar tant, en el Pregó de la Festa Major, acompanyat de les autoritats, els sons musicals de la Lira Ampostina i la gent que l'aplaudia amb la devoció manifesta.